

Перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні (основні положення доповіді на сесії Загальних зборів НАН України)

Людство переходить від п'ятого технологічного укладу до шостого. П'ятий уклад характеризувався досягненнями у сфері мікроелектроніки, електронної промисловості, роботобудування, інформаційних технологій тощо. Шостий технологічний уклад передбачає бурхливий розвиток біо- і нанотехнологій, штучного інтелекту та генної інженерії.

Але навіть сьогодні держава продовжує фінансування переважно третього

та четвертого технологічних укладів, а п'ятий і шостий представлено в незначній мірі. Ми інвестуємо кошти в ті сфери, що існують в Україні вже багато років, і майже не підтримуємо майбутній розвиток. У першу чергу це пов'язано з недостатніми обсягами фінансування науки, зростання яких часто навіть не перекриває інфляцію (рис. 1).

Високий рівень розвитку науки, технологій та укладності економіки,

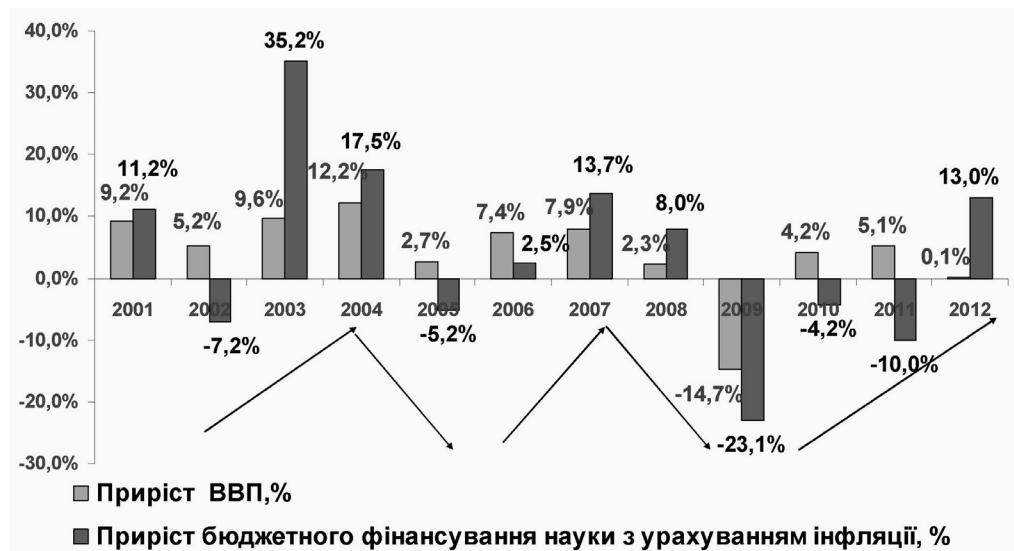

Рис. 1. Розрахунок приросту бюджетного фінансування науки з урахуванням інфляції

як правило, визначає високий рівень її конкурентоспроможності. Існує багато світових рейтингів, що характеризують конкурентну спроможність країни.

Практично за всіма цими рейтингами нашими конкурентними перевагами є освіта та ємність ринку. Але за показником розвитку інноваційної діяль-

ності Україна займає суттєво слабкіші позиції, що свідчить про наявність значних проблем у цій сфері.

За даними останнього звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність, у 2012-2013 рр. Україна посіла лише 73 місце серед 144 країн, причім ми піднялись в рейтингу на 9 позицій проти попередніх двох років (рис. 2).

Основними проблемами в інноваційній сфері є:

- відсутність бюджетної підтримки інноваційних проектів та ефективних податкових стимулів для інвестування в новітні технології;
- низький рівень розвитку інфраструктури інноваційної діяльності;
- низька інноваційна культура - неусвідомлення визначальної ролі інтелектуальної власності в розвитку економіки;
- відсутність необхідних фінансових інституцій підтримки впровадження інноваційних проектів.

Одним з головних факторів розвитку інноваційної сфери є створення пра-

вового поля відповідно до передових міжнародних практик, а також – привабливих умов для діяльності науково-дослідних установ та науковців у нашій державі. Ми активно працюємо в цьому напрямі, і яскравим свідченням цього є те, що в жовтні 2012 р. Верховна Рада України прийняла в новій редакції Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Згідно з Законом, майнові права на технології, розроблені за кошти державного бюджету, передаються організаціям-розробникам для подальшої комерціалізації. Закон визначає також, що кошти, одержані в результаті трансферу цих технологій, залишаються організації-розробнику і використовуються для розвитку інноваційної діяльності.

При написанні Закону використовувався світовий досвід, зокрема, американський. Однак, важко навіть уявити, з якими перешкодами довелося зіткнутися при узгодженні цього закону. Основною перешкодою на цьому

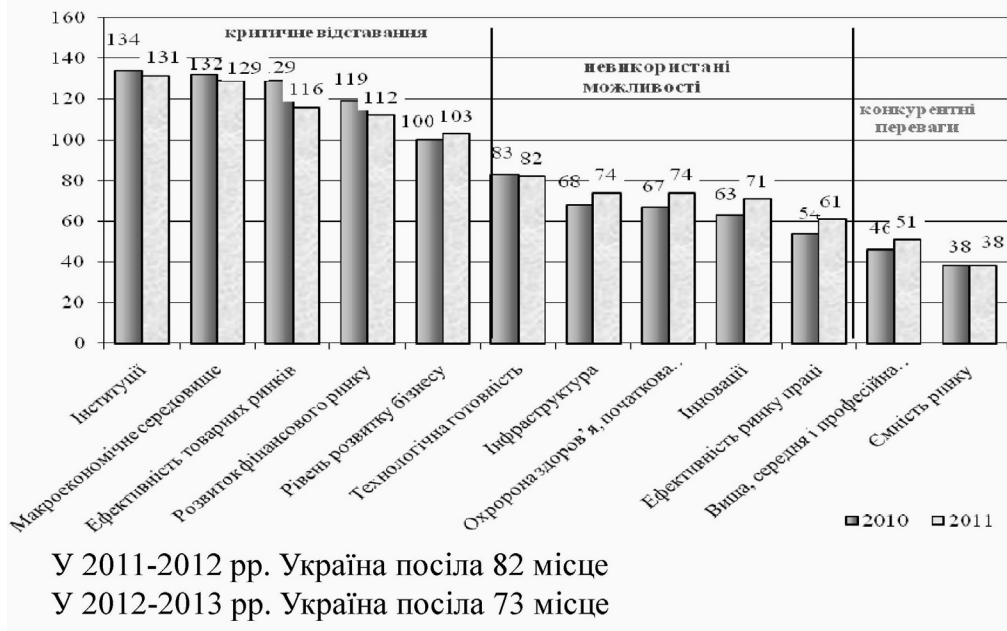

Рис. 2. Місце України у Глобальному індексі конкурентоспроможності

Рис. 3. Флагман інноваційних технологій України ракета-носії «Антарес»

шляху, як це не парадоксально, був Координативний центр з упровадження економічних реформ при Президентові України. Боротьба триває й досі.

З метою подальшого удосконалення умов ведення інноваційної діяльності в Україні Держінформнаука планує в 2013 р. розробити проекти Законів України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу» (щодо створення Фонду підтримки пріоритетних інноваційних проектів) та «Про внесення змін до Податкового кодексу України» (у частині стимулювання інноваційної діяльності).

Крім того, з огляду на досвід Російської Федерації та інших країн, Держінформнаука готує та обговорює з відповідними центральними органами виконавчої влади проект урядового рішення щодо створення нових механізмів фінансової підтримки науково-виробничої кооперації академічних установ та промислових підприємств.

Незважаючи на існуючі проблеми, інноваційна діяльність у нашій країні має можливість для подальшого успішного розвитку, про що свідчить багато фактів.

Зокрема, в час розгляду заявок Комітетом з присудження Премії Кабінету Міністрів України за розроблення й упровадження інноваційних технологій, яка була започаткована в цьому році з ініціативи Держінформнауки для стимулювання інноваційної діяльності, мене вразила масштабність інноваційного проекту «Антарес», головним

розробником якого є ДП «КБ Південне». Суть проекту полягає у створенні основної конструкції першого ступеня американської ракети-носія «Антарес», покликаної замінити «Спейшатли», а також відповідного наземного технологічного устаткування для ракетно-космічного комплексу середнього класу (рис. 3).

Загальна вартість робіт, що виконувалась за цим проектом українською стороною, складає 880,8 млн грн, у тому числі: проведення наукових досліджень - 20,6 млн грн, дослідно-конструкторські розробки - 567,3 млн грн, підготовка дослідного виробництва і випуск дослідної та дослідно-промислової партії інноваційного продукту - 192,8 млн грн, створення промислового виробництва - 73,6 млн грн.

17 квітня відбувся успішний запуск РН «Антарес». Унікальність цієї події полягає в тому, що вперше в історії з території США було здійснено запуск ракети-носія, що на половину складається з українських компонентів. Чи можливо було уявити це в минулому?

Окремо слід зупинитись ще на одному напрямі інноваційної діяльності, у якому активну участь має брати Національна академія наук України, а саме на співробітництві з Об'єднаним інститутом ядерних досліджень (ОІЯД) та Європейською організацією ядерних досліджень.

Приклад ОІЯД підтверджує, що українська продукція користується значним попитом. Наведу слайд, який було пред-

ставлено на засіданні Комітету Повноважних Представників держав-членів цієї організації в березні цього року (табл. 1).

У минулому році українські наукові установи та підприємства отримали замовлення на виготовлення продукції на суму понад 4 млн. дол. США, що майже в півтора рази перевищує внесок України в ОІЯД у 2012 р. Це було досягнуто завдяки нашій активній позиції щодо реалізації інноваційної продукції, яка створюється, виробляється та тиражується в Україні. Це мікрокабелі, сцинтилятори, детектори типу «шашлик», унікальні комплектуючі надпотужних електромагнітів, які виробляються на Новокраматорському машинобудівному заводі, тощо.

За таким самим алгоритмом ми очікуємо нарощування портфелю замовлень на високотехнологічну інноваційну продукцію наших підприємств після підписання Угоди щодо надання Україні в цьому році статусу асоційованого члена ЦЕРН. Завдяки цьому статусу нам буде набагато легше перемагати в тендерах на створення різноманітних

об'єктів ЦЕРН, навіть за цінами, які є вищими від середньоринкових (це одна з переваг для країн-учасниць ЦЕРН).

На цих прикладах бачимо, що українська наука може бути комерційно успішною при правильній організації та наполегливій позиції фінансуючих агентств та центральних органів виконавчої влади.

Часто говорять, що для ефективної інноваційної діяльності потрібні лише значні капіталовкладення. Але це не так. Відомий американський підприємець-інноватор, голова Apple Стів Джобс (1955-2011) колись сказав: «Інновації не мають ніякого відношення до того, скільки грошей на науково-технічні проекти у вас є. Коли Apple розробила комп'ютер Mac, IBM витратила на науково-технічні проекти, принаймні, у 100 разів більше. Отже це не залежить від грошей. Це залежить від тих людей, які у вас є, від того, куди вони вас ведуть, і як багато в результаті ви отримуете».

Таким чином, нам, у першу чергу, потрібно генерувати справді проривні технологічні рішення та креативні ідеї, а для них обов'язково знайдуться гроші.

Таблиця 1

Поставки з держав-членів ОІЯД у 2012 р.

(тис.дол.США)	2011	2012	Приріст
Білорусь	484,7	856,5	177%
Болгарія	166,9	357,9	214%
Польща	0,0	69,2	-
Румунія	290,7	642,5	221%
Словаччина	414,5	455,8	110%
Україна	969,5	4 032,7	416%
Чехія	247,5	2 385,5	964%
ВСЬОГО	2 573,8	8 800,1	342%

Джерело: виступ В.В. Катрасьова, помічника директора ОІЯД з фінансових та економічних питань на засіданні КПП ОІЯД 25.03.2013 р.